

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Collegium Universi Juris Canonici

Engel, Ludwig
Salisburgi, 1693

15. De Frigidis & Maleficiatis, & Impotentia coeundi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61596](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61596)

tamen videtur circa consanguinitatem nihil immutatum esse, si enim id voluisset Tridentinum, utique eadem facilitate, sicut de affinitate expressisset, aliunde autem notum est, correctionem jurium sine textu aperto non esse admittendam, *c. cum expediat. 29. de Electione in 6. L. precipimus. 32. §. ult. Cod. de Appellationibus.* Nec verum est, quod consanguinitas & affinitas in omnibus parificentur, cum major sit coniunctio ex consanguinitate, quam affinitate. Item frequentius ex copula illicita oritur affinitas, quam consanguinitas, ut potius illa, quam ista periculosa sit matrimonio, & consequenter ad pauciores gradus restringenda.

Præterea etiam in dubium fortè non nemo vocabit, an in tertio & quarto gradu affinitatis ortæ ex copula *illicita* non tantum validè, sed etiam licitè & sine peccato matrimonium contrahatur, ex ea dubitandi ratione, quòd olim ante Trid. nec licuerit, nec valuerit matrimonium in illis gradibus, Trid. autem tantum disposuerit de validitate contractus, & nihil dixerit de licentia contrahendi, ergò videtur sub dispositione juris antiqui reliquisse, *argum. d. L. precipimus.* Verùm hoc dubium resolutum est per bullam Pii V. quæ incipit: *Ad Romanum.* Ubi expressè declaratur, in prædictis gradibus liberè & licitè posse contrahi matrimonium, sicut refert Nav. in *Man. conf. ff. c. 22. n. 42.* Illud quoque hic addendum est, quòd, dum Trid. restrinxerit affinitatem ortam ex fornicatione, nomen fornicationis acceperit generaliter pro omni concubitu illicito, etiam adulterio, stupro, incestu &c. Teste Sanch. *d. l. Dispnt. 67.*

11. Postremò etiam dubitatur, an ignorans invincibiliter impedimentum affinitatis oriri ex copula illicita, valide contrahat matrimonium cum consanguinea intra secundum gradum famiæ cognitæ conjuncta? Id af-

firmant nominati DD. apud Diaz. *p. m. tract. 13. ref. 51.* Et Adam Burghaber *Cent. 2. Sel. Cas. conf. cas. 34.* eo quòd hoc impedimentum sit latotum in pœnitentiæ deli, pœna autem non contrahatur ab ignorantibus, ex qua ratione etiam aliqui sentiunt, nec impedimentum criminis contra ab ignorantibus. Verùm contraria sententia receptior est teste Burghaber *d. l. l. Dicastillo. tract. 10. de Matrim. n. 108.* quia hæc impedimenta non sunt pœnæ pœnæ, sed inhabilitaciones pœnitentiæ ex aliis iustis causis: in *affinitate* obvergentiam naturalem propinquitatis carnis, non autem ad tollendum periculum contra mortis conjugis innocentis; pœnitentium tamen de factò bona fide contractum, & si impedimentum occultum, matrimonium etiam contrahendum ostendente præsertim iustis causis tacite pœnitentiæ dispensatio concederetur, sicut doctrinam Eman. Sa. *V. Dispensat. Laym. de LL. c. 22. n. 4. & Garc. de Decret. p. 7. c. 2. n. 10.* quòd Episcopus pœnitentiæ dubio dispensare, aut declarare.

TITULUS XV. De Frigidis, & Maleficiis, & Impotentia coeundi.

SUMMA.

1. Impotentia est impedimentum dirimens matrimonium?
2. Quenam requirantur, ut impotentia dirimat matrimonium?
3. An sterilitas vel senectus sit impedimentum dirimens?
4. An valeat matrimonium in articulo mortis contractum cum concubina?
5. An & quomodo Hermaproditum possit contrahere matrimonium?
6. Quomodo probetur, an impotentia sit perpetua temporalis?

Quid iuris, si dissoluto primo, impotentia cesset in secundo matrimonio?
 An separari possint, qui scienter impotentes conuenerunt?
 An impotentia superveniens matrimonio rato illud dirimat?
 Solutio textuum contrariorum cum 2. notabilibus.

Quamvis nuptias non concubitus sed consensus faciat, ut dicitur *L. nuptias. 30. ff. de Regalis juris.* quia tamen consensus de mutua corporum traditione esse debet, ideò, si hæc conditio vel ex naturali indispositione, aut maleficio sive magici incantatione sit impossibilis, contractus iure nature nullus est, & invalidus, sicut venditio, quæ etiam solo consensu contrahitur, nulla censetur, si fiat de re, quæ traditur, aut in commercio hominum non est. Circa illud impedimentum.

Queritur I. Quenam requirantur, ut impotentia dirimat matrimonium?

Triâ principaliter requiri. I. Ut sit impotentia ad copulam perfectam, quæ per se sit apta ad generationem, sicut propterea Sixtus V. ex motu proprio *de Eunuchorum matrimonii* prohibuit, & invalida declaravit matrimonia ab eunuchis utrinque exsolutis contrahenda, qui licet possint uti aliquo congressu, desituuntur tamen vero semine.

II. Requiritur impotentia perpetua, quæ scilicet nec successu temporis, nec modo naturali & licito, nec sine corporis periculo tolli valeat. text. & DD. in *c. fraternitas. h. tit.* hinc licet contrahentes ob ætatem juvenilem vel infirmitatem aliquot etiam annis ad consummandum matrimonium inhabiles sint, dummodo speretur aliquando cessaturum impedimentum, non debeant ab invicem separari.

III. Requiritur, ut impotentia præcesserit matrimonio, & non primum ex infir-

mitate vel alio casu matrimonio jam contracto supervenerit: obligatio enim ab initio recte contracta non dissolvitur, quamvis deveniat ad eum casum, à quo incipere non posset, sicut nec affinitas, nec aliud impedimentum matrimonio ex post facto superveniens id annullare valet.

Queritur II. An sterilitas vel senectus sit impedimentum dirimens matrimonium?

Non licet Felinus in *cap. cum sit. 6. de Foro competentis. n. 15.* & Jason *Volum. 1. consil. 115. num. 1.* existiment, non minus sterilitatem, quam impotentiam dirimere matrimonium, nec esse verè matrimonium, si v. g. fœmina sexagenaria & ad generandum inepta illud contrahat, eò quòd finis matrimonii, scilicet proles generatio deficiat; atque hinc factum, quòd iure antiquo Civili ex Lege Julia & Papia prohibitum fuerit contrahere matrimonium viris post annum 60. fœminis autem post 50. Contraria tamen sententia totius Ecclesiæ usu recepta; tum quòd steriles & senes possint uti naturali copula per accidens tantum ineptâ ad generandum; Imò aliquando contra spem generant prolem; tum etiam quòd matrimonium non tantum propter prolem, sed etiam in remedium concupiscentiæ permissum sit, esto igitur, propter sterilitatem proles obtineri nequeat, adhuc tamen alter finis subsistit, quòd si infirmitatis remedium, & humanitatis solatium, ut dicitur in *cap. nuptiarum. 41. caus. 27. quæst. 1.* Unde etiam Justinianus Imp. in *l. sancimus. 27. Cod. de Nuptiis.* sustulit dictam legem Juliam, & concessit in quavis ætate matrimonia contrahere, si tamen aliquis senex morbis vel ætate ita exhaustus foret, ut nullâ arte medicâ ad actum conjugalem habilis reddi posset, talem incapacem esse matrimonii docent communiter DD. apud Barb. in *s. 2. h. tit. n. 6.*

4. *Queritur* III. An valeat matrimonium in periculo mortis contractum cum concubina ad legitimandam prolem prius ex ea susceptam? Quod proles illegitima per subsequens matrimonium cum ejus matre contractum legitima efficiatur, certi juris est *ex l. nuper. 11. C. de Natural. liberis. c. 6. tanta. 6. Qui filij sint legitimi.* ubi hac quaestio explicatur, hic autem tantum controversia est, an valeat matrimonium eo tempore contractum, quo usus ipsius amplius non speratur. Affirmativa tamen sententia concordi DD. calculo recepta est, teste *Barb. in d. cap. tanta. num. 8.* & *Covar. de Matrim. p. 2. c. 8. f. 2. num. 10.* partim quia infirmus morti propinquus non semper habet impotentiam perpetuam, sed temporalem hic & nunc per accidens a morbo causatam; partim etiam, quia in tali matrimonio bonum proles saltem eo respectu subest, quod proles antea illegitima, & quasi pro non prole habita jam legitimitur, & quo ad omnes effectus juris vera proles efficiatur; imò Ecclesiae consuetudinem esse ait *Aym. de Matrim. p. 4. cap. 11. num. 6.* quod morituris interdum suadet, ut concubinas, quibus diu adhaeserunt, in uxores accipiant; tum ut affectus eorum impudicus saltem ad finem conjugalem commutetur, tum ut proles legitimitur, &c.

5. *Queritur* IV. An hermaphroditus valeat contrahere matrimonium?

R. Esse distinguendum, an alterutro sexu, scilicet foemineo aut virili magis praevaleat, vel an in utroque aequalis sit, quod ex inspectione corporis à medicis faciendū judicandum erit. Priori casu poterit matrimonium contrahere juxta praevalentem sexum; altero autem casu dabitur ipsi electio, juxta quem velit matrimonium intrare, debet tamen coram iudice Ecclesiastico prius jurare, quod tantum eo sexu, quem

elegit, uti velit, nec eundem sive in hoc, sive in alio matrimonio mutare, sicut in *Sylv. Arnil. & Summiltas communiar. V. Hermaphroditus* tradit *Samah. de Matrim. lib. 7. dist. 108.*

Queritur V. Qualiter probetur impotentia sit perpetua vel temporalis?

R. Hic non attendendum, an conjugum ultro confiteantur in iudicio, se esse impotentes, eo quod mutua cohabitatio tentata, facile colludere possent, & separationem atque licentiam ad aliud matrimonium transeundi impetrare, sed incumbere officio iudicis Ecclesiastici, ut si veritas demonstrari non possit, inspectionem corporum fieri jubeat, in viro quidem per meatus, in foemina autem per obliques, & hanc matronas. Siquidem post inspectionem appareat signa impotentiae, et vel sunt inflexibilia, quae declarant impotentiam perpetuam, verisimilia aut dubia? si manifesta signa sint, statim separatio conceditur, nihil contra naturam permittitur conjugum imperfectam. Si verisimilia sunt signa, conjuges jam cohabitaverint per aliquod tempus, quod verisimiliter etiam sit sufficienter probandam potentiam vel impotentiam, tunc divortium quidem concedi potest, tamen ut prius à conjugibus juramentum septima propinquo manu vel in conspectu norum praestet, hoc est ut prius conjugum iurent, se post omnem operam adhibitam non potuisse consummare matrimonium, & simul septem ex cognatis (in illorum defectu septem ex vicinis, vel his in numero etiam deficientibus duo testes bonae famae & vitae) iurent se credere quod conjugati verum dicant. Ubi attendendum, quod conjugum juramentum non est veritate, testium vero de crederentibus id ipsum juramentum de crederentibus medicis ac foeminis inspicientibus

Si denique signa sint dubia, trienni-
um conceditur conjugibus, intra quod ma-
trimoni consummationem tentare possunt,
si vero transacto, si nihil effecerint, tunc
transito predicto juramento ab invicem
separantur, & matrimonium fuisse nullum
declarat, atque ita distinguendo intra si-
militudinem conciliari & explicari pote-
rit. c. i. cum c. *laudabilem*. s. h. tit. quæ
episcopi inter se diversa videntur. Si con-
juges discordent altero affirmante, altero ne-
gante, quod intra triennium perfectione o-
culi certum aliquid aut verisimile appa-
reat, potius viro (cum juramento tamen)
credendum esse, quam mulieri dicitur in c.
pen. caus. 33. q. 1. & cap. 1. h. t. Sed ista
principaliter procedunt, si impotentia appa-
reat ex causa naturali, si autem judicetur,
esse ex maleficio, sive magica incantatione,
quævis signa impotentia sint manifesta,
nominatim ultra triennium (prius spiri-
tibus media adhibita non censentur) arbi-
trio iudicis differri potest separatio, & iste-
rum iungitur conjugibus, ut exorcismis,
orationibus, confessionibus, aliisque piis
operibus studeant à Domino Deo sublatio-
nem malefici impetrare, si autem trienni-
um vel tempus à iudice Ecclesiastico præfi-
tum elapsum sit, nec tamen maleficium ces-
savit, impotenter conjuges tanquam perpe-
tuè impotentes reparari debent, licet eti-
am ex postfacto maleficium forte per mira-
culum aut solutionem ipsius maleficii vel per
aliud maleficium contrarium, aut supersti-
tiones tolli possit, quia tamen miraculum
& maleficii solutio non est in potestate con-
jugum, maleficium autem alio maleficio
vel superstitione tollere apud Christianos
licitum est, idèò nihilominus impotentia
perpetua censetur, c. ult. *caus. 33. q. 1.*

Queritur VI. Quod si post separatio-
nem ex causa impotentia concessam & for-
te jam aliud matrimonium contractum, ces-

set impotentia, an primum matrimonium
redintegrandum, & secundum separandum
sit?

xy. Si impotentia sublata sit per miracu-
lum vel artem magicam, aut aliam viam
præternaturalem, valere primam separatio-
nem, & secundum matrimonium, quia im-
potentia ex se verè fuit perpetua, ut habe-
tur, in d. c. ult. Si verò impotentia cessaverit
modo naturali per usum secundi matrimo-
nii, ita ut verisimiliter etiam in primo
sublata fuisset, dummodò conjuges debitam
diligentiam adhibuissent, invalida censetur
prima separatio & secundum matrimo-
nium, adeoque primum redintegrandum erit;
Text. & DD. in c. *fraternitatis*. b. h. tit.

Queritur VII. An si contrahentes jam
ante matrimonium sciverint suam impoten-
tiam, nihilominus deinde possint separatio-
nem petere? Pro negativa adducitur c. 4. *eo-
dem*. Ubi juxta summam videtur de-
cidi, quod scienter contrahentes cum im-
potentibus non separantur, sed ut ibidem
ait Pontifex, *quis tanquam uxores ha-
bere non possunt, habeant ut sorores*,
proinde tales scienter contrahentes cum im-
pedimento impotentia videntur sibi invi-
cem copulam remisisse, & in affectu non
tam ad matrimonium, quam perpetuam vi-
tæ societatem & alia obsequia domesticæ sese
obligasse, sicut putant Innoc. & Panorm.
eodem c. 4. Verum longè probabilius puto
cum Henric. Zoëlio *eodem tit. n. 5.* etiam
scienter contrahentes cum impotentia pos-
se ex postfacto ab invicem separari; quia
certum est, tale matrimonium propter im-
possibilitatem mutua corporum traditio-
nis esse invalidum: ego ex eo desponsati ad
perpetuam cohabitationem non tenentur,
Sed neque ex contractu societatis tenebun-
tur; tum propter incontinentia periculum;
tum quod societas etiam in perpetuum con-
tracta

De Matrimonio contra
contra interdictum Ecclesie.

AD Interdictum Ecclesie pertinent
que Impedimenta tam impedimenta
quam dirimentia, de quibus hic dicitur
erit.

§. I.

De Impedimentis impo-
dientibus matrimonio.

SUMMARIUM.

1. Quid & quae species sint Impedimentorum?
2. Impedimenta impedientia canonica?
3. Quid sit Ecclesie vetitum?
4. Quid tempus Periarum?
5. Quid Caelestium?
6. Raptus olim impedimentum impedientis
Concilium Trid. dirimens.
7. Quatuor casus excipiuntur a parva raptu?
8. Quid sit susceptio proprie sponsae?
9. Quid mors seu occisio presbyteri?
10. Quid poenitentia solvens?
11. Qui sanctimonialium ad matrimonium con-
traxerint, etiam cum alia persona contraxerint
habere possunt.
12. Quenam impedimenta impedientia habere
sunt?

Duplica sunt impedimenta mat-
rimonia, Impedientia scilicet & di-
rimentia. Illa dicuntur, quae
ab initio impediunt & prohibent ma-
trimonium contrahi, de facto
contractum validum relinquunt, & in-
sumum praeter reatum peccati aliam
nam arbitrio Episcopi taxandam in-
illa vero posteriora non tantum ab in-
sistunt matrimonio, sed etiam contra-
dirimunt, nullum & invalidum re-
solvunt. Porro impedimenta memorata casibus
tibus vericulis comprehenduntur.

tracta dissolvi queat, si subnascantur rixae
& dissensiones, vel alia iusta causa suboria-
tur, *L. si convenerit 14. ff. Pro socio.*

Porro ad *d. c. 4. h. t. 19.* Quod impotentes
contra suam voluntatem & invito separari
non debeant. Attamen etiam hic aliqua
limitatio est addenda, quod scilicet ista vo-
luntaria cohabitatio non aliter permittenda
sit, quam si nullum periculum timeatur, ne
inter istos cohabitantes actus imperfecti &
illiciti exercentur, ac propterea ex constituti-
one Sixti V. *de Eunuchorum matrim.*
prohiberi debent, ne in eodem lecto impo-
tentes condormiant.

9 *Queritur VIII.* An impotentia, quae su-
pervenit post matrimonium ratum necdum
tamen consummatum, causet nullitatem ma-
trimonii? Negativa sententia passim inter
DD. recepta est, paucis dissentientibus apud
Sanch. *lib. 7. disp. 102.* Ratio esse potest,
quod matrimonium ab initio recte contra-
ctum non dissolvatur, licet ex postfacto ali-
quod impedimentum incidat, sicut superius
qu. est. 1. diximus, sed tale matrimonium
fuit ab initio recte contractum, cum ex sup-
posito tunc nullum adfuerit impedimen-
tum, ergo &c. Et confirmatur *ex c. h. qui.*
25. caus. 32. quest. 7. Ubi generaliter de-
ciditur, matrimonium propter supervenien-
tem impotentiam non esse dissolvendum.

10 Textus, si aliqui videantur contrarii, ut *in*
cap. quod prop. suscit. 18. ead. quest. 7. &
cap. ex literis. 3. h. t. explicandi sunt de
impotentia, cujus causa jam erat ante mat-
rimonium. Duo tamen hic adnotanda sunt.
I. Quod cum matrimonium ratum ex dis-
pensatione papali dissolvi possit, talis im-
potentia ei superveniens sit iusta dispensa-
tionis causa. II. Quod in dubio, an impo-
tentia praecesserit matrimonio, vel primum
postea supervenerit, praesumendum sit praec-
cessisse, sicut valde probabiliter docet Panor.
inc. fraternitatis. 6. cod. n. 6.